

τοῦ ἄλλου· μ' ὄλον τοῦτο, οὐδόλως ἐφαίνοντο συμπτώματα μελαγχολίας ἢ ἀπελπισίας ζοφερᾶς· τὰ πνεύματα ὄλων ἦσαν εὐθυμα· ἐὰν δ' ἀρμόζη νὰ συναζώμεν τὸ γενικὸν αἴσθημα ἐκ τῶν προσόψεων, ἐκ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, εἰς πᾶν στήθος ἐφαίνετο στερεὰ ἢ ἀπόφασις νὰ ὀρμήσῃσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἢ νὰ νικήσωσιν, ἢ νὰ πείσωσιν ὡς ἄνδρες, ὑπὲρ ἐλευθερίας μαχόμενοι.

Περὶ τὸ μεσημέριον, ἐνῶ ἦσαν ὑπὸ σκέφιν διάφορα σχέδια περὶ νυκτερινῆς ἐφόδου κατὰ τῶν πειρατῶν, ἐπροξένησε δυνατὴν αἴσθησιν ἢ ἀγγελίαν τοῦ ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς ἀξιωματικοῦ, ὅτι πλοῖον ἐφαίνετο μακρότατα πρὸς νότον· νέφος σκοτεινὸν ἔκρυψεν αὐτὸ ὀλίγην ὥραν· ἀλλ' ἀφοῦ ὁ οὐρανὸς ἐκαθάρισε, πᾶσα ἀμφιβολία διεσκεδάσθη· τὸ πλοῖον διευθύνετο πρὸς τὴν νῆσον μὲ ὄλα τὰ πανία του. Παρευθὺς ἐξηπλώθη ἡ Βρετανικὴ σημαία εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοτάτου δένδρου· μετ' οὐ πολὺ δὲ κίνημά τι αἰφνίδιον μεταξὺ τῶν ἀγγρίων ἔδειξεν ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶχον ἰδεῖν τὸ μακρὰν ἔτι καράβιον. Τοῦτο παρατηρήσας ὁ πλοίαρχος, ἀπεφάσισεν ἄνευ δισταγμοῦ ἢ ἀργοπορίας νὰ γένῃ ὀμόχρονος ἐφοδος κατὰ τῆς ἀποκλειούσης δυνάμεως, καὶ παράυτα ἔδωκε τὰς πρὸς τοῦτο διαταγὰς· οἱ πειραταὶ ὅμως, ἔτοιμοι ὄντες, ἔκαμαν πανία, ἅμα εἶδον τοὺς Ἀγγλοὺς ἐξερχομένους τοῦ λιμένος, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐγίναν ἄφαντοι.

Ἐπὶ τοῦ ἐλθόντος φιλικῆς πλοῖου ἀνεχώρησαν, τέλος, οἱ Ἀγγλοὶ ἐκ τῆς ἐρημονήσου τὸ πρῶτὸν τῆς 7ης Μαρτίου, μείναντες ἐπὶ αὐτῆς δεκαεννέα ἡμέρας, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων, μολονότι ὑπέκειντο ἐκ διαδοχῆς εἰς τὴν ἐπιρροὴν καυστηροῦ ἡλίου καὶ βραγδαϊστάτων βροχῶν, οὐδεὶς ἠσθῆνησεν. Ἐφθασαν δὲ μετὰ δύο ἡμερῶν πλοῦν εἰς τὴν Βαταυίαν, πρωτεύουσαν τῆς νήσου Ἰαύας, ὅπου ὁ Λόρδος Ἀμερστ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔλαβον τὴν πλείον εὐχάριστον συνέντευξιν μὲ τοὺς συμπατριώτας αὐτῶν, τοὺς τόσον ἐλεημόνως καὶ θαυμασίως διασωθέντας ὑπὸ τῆς Παντοδυναμοῦ Προνοίας.

Τὰς δύο ναυαγίας, τῆς Μεδοῦσης καὶ τῆς Ἀλκήστιδος, συγκρίνοντες, θέλομεν αἰσθανθῆν πόσον ἐξ ἐνὸς μέρους πάνθαινα τὰ ἐπόμενα τῆς ἀταξίας καὶ ἀναρχίας· πόσον δὲ μεγάλας ὠφελείας, ἐκ τοῦ ἄλλου, ἐπιφέρει ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία.

ΑΙ ΜΟΥΜΙΑΙ.

Εἰς τὸν αἰῶνά μας ἦτον ἐπιφυλαγμένον νὰ εἰσδύσῃ, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ἀρχαιότητος. Περιπατοῦμεν εἰς τὰς δι' ἐξορύξεων ἀνοικθεύσας ἀγυιάς τῆς Ἡρακλείας καὶ τῆς Πομπηίουπόλεως, παρατηροῦμεν τὸν οἰκιακὸν βίον τῶν Ῥωμαίων, γνωρίζομεν ἕως καὶ αὐτὸ του τὸ μαγειρεῖον. Ἠρευνήσαμεν τὰς πυραμίδας, μετεφέραμεν τοὺς ὀβελίσκους εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐλπίζομεν ἤδη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ συναζώμεν καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὰ κεκρυμμένα εἰσέτι ὑπὸ τὴν γῆν λείψανα τῆς ἀρχαιότητος.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσδύσωσιν εὐκόλως οὐδ' αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη. Οἱ κάτοικοί της, πε-

ριωρισμένοι εἰς μόνους ἑαυτοὺς, δὲν ἔβλεπον εὐχάριστους τοὺς ξένους εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ἢ πληθὺς τῶν μύθων περὶ τῆς Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἐξηγήθησαν κατὰ μέρος, ἀφοῦ, μετὰ τὴν κατὰκτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλεῖς Ἕλληνες ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐδόξαζον τὴν μετεμψύχωσιν, πιστεύοντες ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξερχομένη τοῦ σώματος ἐπανέρχεται εἰς αὐτὸ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰῶνων. Ἐνόμιζον λοιπὸν ἱερὸν χρέος των νὰ διατηρήσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν τῶν τὸ σῶμα τοῦ ἀποθανόντος. Ἡ πρόληψις αὕτη ἐγέννησε τὴν ἰδέαν τῶν μουμιῶν· ἡ βαλσαμωσις ἢ ταρίχευσις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐγίνετο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Μὲ κατάλληλον ἐργαλεῖον ἐξήγετο διὰ τῆς ρινὸς ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσήγετο εἰς τὸ κρανίον βαλσαμικὸν μίγμα. Ἐπειτα ἀνετέμενετο τὸ σῶμα, ἐκαθαρίζοντο τὰ ἔντερα, ἐπλύνοντο μετὰ οἶνον φοινίκειον, καὶ μετετίθεντο πάλιν εἰς τὴν κοιτίαν, ἢ ὁποῖα παρεγμίζετο μὲ μυρωδικὰ, καὶ συνερράπτετο τὸ σῶμα ἐτίθετο ἐπομένως εἰς νίτρον, ἐν διαστήματι ἑβδομηκοντα ἡμερῶν· περιετυλίσσετο ἀκολούθως μὲ ζώνας ποτισμένας καλῶς μὲ κέδρινον πίσσαν, καὶ μὲ βαλσαμώδη ἔλαια. Τὸ πτώμα ἐτίθετο ἔπειτα εἰς νεκροθήκην, καὶ ἐπεβάλλετο σκέπη ἐκ βύσσου. Εἰς τοὺς Παρισίους διέλυσαν μίαν μουμίαν, αἱ ζῶναι καὶ τὰ τυλίγματα τῆς ὁποίας εἶχον ἐμβαδὸν 2800 τετραγωνικῶν ποδῶν. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλη εὐθηνότερα τῆς βαλσαμώσεως μέθοδος. Τὸ χροῶμα τῶν μουμιῶν εἶναι μελανοκόκκινον, τὸ πτώμα ξηρὸν καὶ σκληρὸν ὡς τὸ ξύλον, καὶ ἔχει ἐλαφρὰν ἀρωματικὴν μυρωδίαν.

Παράγεται δ' ἡ λέξις μουμία ἀπὸ τὸ Ἀραβικὸν μούμ, τὸ κηρίον, διότι ἐκ τῶν τρόπων τῆς ταριχεύσεως ἦτο καὶ ἡ κήρωσις, ἢ περίπλασις δηλαδὴ τοῦ κηροῦ. Οἱ Σπαρτιάται, ὡς μᾶς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἐκήρωσαν τὸν ἀποθανόντα εἰς τὴν Αἴγυπτον Ἀγησίλαον, (ἦγον τὸν ἔκαμαν Μούμιαν), διὰ νὰ τὸν μετακομίσωσιν εἰς τὴν Σπάρτην.

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Ἡ ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΤΗΣ, μάλιστα τοῦ ἀνθρώπου, ὑπόκειται εἰς τὴν ἐπιρροὴν μυρίων αἰτιῶν· ἐμποροῦμεν δὲ νὰ συμπεριλάβωμεν αὐτὰς εἰς δύο γενικὰς τάξεις, εἰς ἡθικὰς*, καὶ εἰς φυσικὰς, καὶ νὰ ὀμιλήσωμεν ὀλίγα περὶ ἐκάστης.

Αἱ φυσικαὶ αἰτίαι εἶναι

α'. Σύστασις τοῦ σώματος, ἢ κρᾶσις.

β'. Ὑγεία ἢ ἀρρώστια.

γ'. Ἡλικία.

δ'. Κατάστημα ἀτμοσφαιρικὸν, ἢ κλίμα.

Σύστασις τοῦ σώματος. Ἡ αἰσθητικὴ.

* Περὶ τῆς τῶν Ἠθικῶν Αἰτιῶν ἐπιρροῆς ἴδε Σελ. 139 τοῦ παρόντος τόμου.

της ἐν γένει εἶναι ἀσθενεστέρα, ὅσον τὸ μυωικὸν σύστημα εἶναι ὀγκωδέστερον καὶ ῥωμαλεώτερον· ὅθεν αἱ γυναῖκες εἶναι αἰσθητικώτεραι τῶν ἀνδρῶν. Παρατηροῦνται δὲ καὶ μεταξύ αὐτῶν ἀτομικαὶ διαφοραὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας.

Τὰ ἄκρα τῶν νεύρων εἶναι μᾶλλον εὐαίσθητα, ὅσον ὀλιγώτερον εἶναι περιτυλιγμένα ἀπὸ ὕλας παχείας ἢ μυζώδεις· ὅθεν οἱ ξηροὶ εἶναι αἰσθητικώτεροι παρὰ τοὺς παχεῖς· τὰ δὲ παιδία, εἰς τὰ ὁποῖα πλεονάζουν αἱ μυζώδεις ὕλαι, εἶναι διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον αἰσθητικά, καὶ ἀντέχουν εἰς τὸ φύχος μᾶλλον παρὰ τοὺς νιούς.

Υγεία ἢ ἀρρώστια. Τὸ σῶμα λαμβάνει εἰς τὰς ἀρρώστιας του τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε ἀλλοιόονται εἰς αὐτὸ οἱ συνήθεις τρόποι καὶ βαθμοὶ τοῦ αἰσθάνεσθαι· ἰατρικὰ, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν ὑγιαίνοντα δὲν ἐνεργοῦν, γίνονται δραστικώτατα εἰς τὸν ἀρρώστον, καὶ τὸ ἀνάπαλι.

Πλὴν τῶν γινόμενων εἰς τὰς αἰσθήσεις ἀλλοιώσεων ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, αἱ ἀρρώστιαὶ κάμνουν τὸν ἄνθρωπον ἐνίοτε νὰ αἰσθάνεται καὶ πόνους εἰς ὄργανα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀβλαβῆ· οὕτω πολλαὶ ὑστερικαὶ γυναῖκες αἰσθάνονται ὡς σφαῖραν τινὰ ἀναβαίνουσαν ἀπὸ τὴν κάτω κοιλίαν διὰ τοῦ στομάχου ἕως εἰς τὸν λαιμὸν, ὅπου προξενεῖ εἰς αὐτὰς αἰσθημα πνιγῶδες. Οἱ ὑποχονδριακοὶ παραπονοῦνται ὅτι αἰσθάνονται πόνους εἰς τὰ πλάγια τῆς κοιλίας, χωρὶς νὰ ἦναι εἰς αὐτὰ κάμμία ἔδρα πραγματικῶν πόνων. Πολλοὶ μανιακοὶ νομίζουν ὅτι τὰ μέλη των εἶναι θραύσιμα ὡς ὕλος, ἢ ὅτι συντρίβονται, ἢ ὅτι εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς φλόγας· καὶ οἱ φανταστικοὶ πόνοι αὐτῶν φανερόνται μὲ στεναγμούς, μὲ φωνάς, καὶ ἄλλα κινήματα ἀνάλογα τῶν τοιοῦτων πόνων.

Εἰς τὰς ὑστερικές ἢ νευρικές ἀρρώστιας τινὲς ἀρρώστοι διακρίνουν μὲ γυμνὴν ὄρασιν μικροσκοπικὰ ἀντικείμενα*. * Ἄλλοι βλέπουν ἀρκετὰ καθάρὰ καὶ εἰς τὸ σκότος, ὥστε δύναται ἀσφαλῶς νὰ περιπατῶσι.

Ἐξ ἐναντίας δὲ, εἰς ἀδυναμικὰς τινὰς ἀρρώστιας† ἢ ὄρασις ἐξαπθενεῖ τόσον, ὥστε οἱ πάσχοντες μόλις γνωρίζουν τὰ παρερισκόμενα πρόσωπα. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ περὶ τὰ τέλη τῶν χρονικῶν ἀρρώστιῶν, αἵτινες μᾶλλον νὰ ἐπιφέρωσι θάνατον.

Εἰς ἀρρώστιας τινὰς ἐπιληπτικοῦ χαρακτῆρος ὁ πα-

ραμικρότερος συριγμὸς γινόμενος ἀπὸ ρεῦμα ἀέρος εἰς κἀνὲν δωμάτιον, ἢ ἀναπνοὴ τῶν παρόντων, ἢ ἄλλος τις ἐλαφρὸς ἤχος, ἀνεπαίσθητος πρότερον, κατασταίνεται ὀχληρὸς· καὶ πᾶς ἤχος δυνατώτερος παρὰ τὸ σῆμα, ἢ ἀπροσδόκητος, προξενεῖ αἰφνιδίους τυναγμούς καὶ σπασμούς.

Τὸ ἐναντίον δὲ, εἰς τοὺς καύσους (καυστικούς πυρετούς) καὶ τοὺς λεγομένους σαπρούς πυρετούς ἐπισημαίνει κώφωσις*.

Εἰς τὰς ὑστερικές ἀρρώστιας ἢ ὄρασις κατασταίνεται ὀξυτάτη, εἰς δὲ τὴν καταρροὴν ἀμβλύνεται, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ παντελῶς ἀναισθητεῖ. Οἱ δὲ φρενιτικοὶ πολλαὶ ὀλίγον ὀσφραίνονται.

Εἰς τὰς ὑστερικές ἀρρώστιας ἢ γεῦσις ἀποκτᾷ ἰδιαιτίραν τινὰ λεπτότητα. Τινὲς τῶν ἀρρώστων τοῦ εἶδους τούτου ὀρέγονται καὶ ἐκλέγουν διὰ τῆς γεύσεως φαγητὰ, ἀκόμη καὶ ἰατρικὰ, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι προξενοῦν εἰς αὐτοὺς ἀληθινὴν ὠφέλειαν. Οἱ δὲ πυρεττοντες πάσχουν ἀγευσίαν, ἥτις προξενεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ξηρασίαν τῆς γλώσσης, καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἐπιγινόμενὴν ἀκαθαρσίαν.

Εἰς τὰς ὑστερικές ἀρρώστιας ἢ γενικὴ ἀφή κατασταίνεται λεπτοτάτη· εἰς τὸ ῥίγος δὲ τῶν διαλειπόντων πυρετῶν ἢ αἰσθητικότης τῆς ἀφῆς ἐλαττώνεται· εἰς τοὺς ἐπιληπτικούς δὲ παροξυσμούς† ἐκλείπει παντάπασι.

Ἡλικία. Ἡ ἡλικία, τροποποιούσα πολλαχῶς τὰ ὄργανα τῶν αἰσθήσεων, πρέπει φυσικὰ νὰ ἔχη μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν αἰσθητικότητα, καθὼς ταῦντι παρατηρεῖται.

Εἰς τὸν πρῶτον μῆνα μετὰ τὴν γέννησίν του τὸ βρέφος δὲν δίδει σημεῖον αἰσθητικότητος πρὸς τὸ φῶς· οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ κινεῦνται βραδίως καὶ ἀστάτως. Δὲν ἀρχίζει νὰ δείχνη τὴν ὀρατικὴν του δύναμιν παρὰ μετὰ ἑπτὰ περίπου ἑβδομάδας, καὶ προτιμᾷ τὸ ζῶηρον φῶς, καὶ τὰ ζῶηρα χρώματα, χωρὶς ὁμως νὰ διακρίνη ἀκόμη ἀντικείμενα, ἢ ἀποστήματα. Εἰς τὰς ἀρχὰς λοιπὸν τῆς ζωῆς ἢ ὄρασις εἶναι ἀτελεστάτη· ἢ γυμνασις ἐπειτα, καὶ μάλιστα αἱ γινόμεναι διὰ τῆς ἀφῆς κρίσεις, τελειοποιοῦν τὴν ὄρασιν. Μὲ τὴν πρόοδον τῆς ἡλικίας

* Εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἀβενιῶνος (Avignon) ἀξιωματικὸς τις ἐκ τοῦ πεζικοῦ, πάσχων μανίαν, ἐφαντάζετο τὸν εἰς ἐπίσκεψίν του ἐρχόμενον ἰατρὸν ὅτι ἦτο στρατιώτης, καὶ τὸν ἐπέπληξε μίαν ἡμέραν ὅτι τὸ φόρεμά του εἶχε κηλίδας· τῷ ὅντι εἶχε, τόσον ὁμως μικράς, ὥστε μόλις διὰ τῆς φακῆς ἠδύνατο τις νὰ τὰς διακρίνη.

† Ἀδυναμικαὶ ἀρρώστιαὶ ἢ πυρετοὶ λέγονται οἱ συντροφεύμενοι ἀπο ἀδυναμίαν· ἐκ τούτων εἶναι καὶ ὁ σαπρὸς πυρετός (putride), χαρακτηριζόμενος ἀπὸ ἀδυναμίαν τῶν σφυγμῶν, ἐπὶ θερμὴν δριμύειαν καὶ καυστικὴν, ἀπὸ κατάπτωσιν τῶν δυνάμεων, ἀπὸ ἀφοδεύσεις ἀκουσίους, ἀπὸ ἐξανθήματα κοκκινωπά, καὶ ἀπὸ παρωτίδας.

* Εἰς τὰς ἀρρώστιας ταύτας ἢ κώφωσις ἐμπορεῖ ἐνίοτε νὰ προέρχεται ἀπὸ μεγαλύτεραν ἔκκρισιν τῆς κυψέλης, ὕλης τῶν ὠτίων, ἥτις ἔχει μεγάλην ὁμοίότητα μὲ τὴν χολήν, καὶ οὖσα πολλαὶ γλωῶδης δύναται νὰ ἐμφράξῃ τὸν ἀκουστικὸν πόρον.

† Ἐπιληψία, ἱερὰ νόσος, σεληνιακὴ νόσος, παιδικὴ νόσος, ὅλα ταῦτα εἶναι ταυτόσημα, καὶ σημαίνουν τὸ εἰς ὄλους γνωστὸν φρικτὸδες πάθος τοῦ σεληνιασμοῦ. Ἐπιληψία λέγεται ἐκ τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι, διότι ἐξαίφνης καὶ μὲ ὄρμην πιάνει τὸν ἄνθρωπον. Ἱερὰ νόσος, διότι ἐθεωροῦσαν αὐτὴν ὡς θεοθεν πεμπομένην. Σεληνιακὴ, διότι ἐνόμιζαν τὰς φάσεις τῆς σελήνης αἰτίαν αὐτῆς· λέγεται καὶ Ἡρακλείος, ἢ διότι ὁ Ἡρακλῆς, ὡς λέγονται τινὲς, ἔπασχε τὴν νόσον ταύτην, ἢ διότι χρειάζοντα ἄνδρες Ἡρακλείου δυνάμεως, διὰ νὰ βαστάξωσι τοὺς ἐπιληπτικούς.

τὸ αἰσθητήριον τῆς ὁράσεως φθάνει εἰς τὴν τελειότητά του, καὶ γενικῶς δὲν ἀρχίζει νὰ ἀμαυρόνεται παρὰ εἰς τὸ γῆρας.

Οὐδ' οἱ πλέον δυνατοὶ θόρυβοι δὲν διαθέτουν αἰσθητικῶς τὸ νεογέννητον βρέφος. Μετὰ καιρὸν τινα δίδει σημεῖα ὅτι αἰσθάνεται τοὺς ὀξεῖς ἤχους· ὅθεν αἱ τροφαὶ διὰ τοιούτων ἤχων σύρουν τὴν προτοχὴν αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ μῆνες παρέρχονται ἕως ν' ἀρχίσῃ τὸ βρέφος νὰ κρίνῃ ὀρθῶς περὶ τῆς τάσεως καὶ διευθύνσεως τῶν ἤχων· πολὺ πλείότεροι ἀκόμη, ἕως νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰς ἐνάρθρους φωνάς. Καθὼς δὲ εἰς τὴν πρώτην γύμνασιν τῆς ὁράσεως προτιμᾷ τὸ ζωπρὸν φῶς καὶ τὰ ζωπρὰ χρώματα, οὕτω καὶ εἰς τὴν πρώτην γύμνασιν τῆς ἀκοῆς προτιμᾷ τοὺς ὀξυτέρους ἤχους.

Ἡ ἀκοὴ ἀρχίζει νὰ ἀμβλύνεται περὶ τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος. Ὀλίγοι εἶναι οἱ γέροντες, οἵτινες δὲν πάσχουν κώφωσιν μᾶλλον ἢ ἥττον μεγαλητέραν.

Τὸ αἰσθητήριον τῆς ὄσφρησεως εἶναι πολλὰ ὀλίγον ἀνεπτυγμένον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς γεννήσεως. Οἱ μυκτῆρες καὶ τὰ διάφορα ὀστώδη μέρη τῆς ῥινὸς μόλις ὑπάρχουν· οἱ κόλποι εἶναι ἀκόμη ἀμόρφωτοι· μ' ὅλα ταῦτα τὸ βρέφος μεταχειρίζεται ὀλίγον τι τὴν ὄσφρησιν, καὶ φαίνεται ὅτι σύρεται ἀπὸ τὴν ὀσμὴν τοῦ γάλακτος. Μὲ τὴν πρόοδον τῆς ἡλικίας οἱ μυκτῆρες τοῦ ἀναπτύσσονται, οἱ κόλποι μορφώνονται, καὶ φαίνεται ὅτι τὸ αἰσθητήριον τοῦτο τελειοποιεῖται ἕως εἰς τὸ γῆρας. Διαμένει τῶντι ἡ ὄσφρησις μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ζωῆς, ἐκτὸς ἂν τὸ ὄργανον πάθῃ ἰδιαιτέραν τινὰ βλάβην εἰς τὴν ὄσφραντικὴν του δύναμιν, ἥτις συμβαίνει πολλάκις ἀπὸ τὴν ἐκκρίσιν τῆς μύξης.

Αἱ ἐντυπώσεις τῆς γεύσεως φαίνονται ὅτι εἶναι ζωπρὰ εἰς τὸ βρέφος, καθὼς ἐμπορεῖ τις νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τῆς πείρας, βάλλων εἰς τὰ χεῖλη αὐτοῦ ὕλην πικρὰν ἢ ἀλμυράν. Εἰς ταύτην ὁμως τὴν ἡλικίαν ἡ διάκρισις τῆς γεύσεως περιορίζεται εἰς τὸ πικρὸν καὶ γλυκὺ.

Ἡ αἰσθητικότης τῆς ἀφῆς, οὕσα καθ' ὑπερβολὴν ἀδύνατος εἰς τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν, περιορίζεται εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ ψύχους καὶ τῆς θερμότητος, τῆς τραχύτητος καὶ τῆς μαλακότητος.

Εἰς τὴν ἡβικὴν ὄλον τὸ σῶμα κατασταίνεται πλέον εὐερέδιστον καὶ αἰσθητικόν. Ὅλα τὰ αἰσθητήρια, καὶ μάλιστα ἡ ἀφῆ, ἀποκοτῶν μεγαλητέραν ὀξύτητα· αἱ ζωϊκαὶ δυνάμεις εἶναι εἰς τὴν μεγαλητέραν ἀφθονίαν.

Ἄν καὶ εἰς τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν ἡ αἰσθητικότης ἦναι μεγίστη κατὰ τὴν τάσιν, προϊόντος ὁμως τοῦ χρόνου ἀποκτᾷ ἕκτασιν μεγαλητέραν διὰ τῆς προσεκτικῆς γυμνάσεως, καὶ διαμένει σχεδὸν ἀμείωτος μέχρι περίπου τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους. Εἰς δὲ τὸ γῆρας, σκληρυνομένου τοῦ δέρματος, ἐλαττωμένης συγχρόνως τῆς διαπνοῆς καὶ τῆς θερμότητος, ἡ ἀφῆ παρακμᾷζει ὡς πρὸς τὰλλα ἀντικείμενα· μένει ὁμως αἰσθητικωτάτη πρὸς τὸ ψῦχος καὶ τὴν θερμότητα, πρὸς τὴν ὑγρασίαν καὶ ἕψασίαν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἡ κατάστασις

τῆς τοπικῆς ἀτμοσφαιρας, ἢ θερμῆ, ἢ ψυχρῆ, ἢ ὑγρῆ, ἢ ἀνεμώδης, πρέπει νὰ προξενῇ ὄχι μικρὰς διαφορὰς εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι, διότι ἐνεργεῖ τὴν ἐπιρροὴν τῆς εἰς ὄλον τὸ σύστημα τῆς ζωϊκῆς μηχανῆς, ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς ἡλικίας, καὶ εἰς ἄνδρας καὶ εἰς γυναῖκας, καὶ διαμένει μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς. Ὅθεν ἐμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι τὸ κλίμα ἀλλοιώνει τὴν τάσιν, τὴν ποσότητα, τὴν ποιότητα, καὶ τὴν διαμονὴν τῶν αἰσθημάτων, ἐπειδὴ κατασταίνει χειροτέρας ἢ καλητέρας τὰς ὀργανικὰς διαθέσεις, ἐπιταχύνει ἢ βραδύνει τὴν ἐποχὴν τῆς ἡβης, ἀφαιρεῖ ἢ προσθέτει δύναμιν εἰς τὰς ὀρέξεις, ἐλαττώνει ἢ αὐξάνει τὴν δύναμιν τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῶν, καὶ μακρύνει ἢ συντέμνει τὴν διαμονὴν τῆς ζωῆς.

Ἐπειδὴ ἡ θερμότης ἐπιταχύνει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ζωϊκοῦ συστήματος, ἡ παιδικὴ ἡλικία εἰς τὰ θερμὰ κλίματα εἶναι σχεδὸν ἡβικῆ· ὁ Ἰνδὸς, ὁ Πέρσης, ὁ Ἄραβ, εἶναι ἤδη ἔφηβοι εἰς τὸ δέκατον τρίτον, ἢ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐνῶ ὁ Φιλλανδὸς, ὁ Δάνος δὲν γίνονται ἔφηβοι παρὰ εἰς τὸ δέκατον ὀγδοον, ἢ καὶ περαιτέρω· διότι τὸ ψῦχος βραδύνει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος. Τὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὰ ζῶα καὶ εἰς τὰ φυτά.

Εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς τόπους ἡ θερμότης, διαστέλλουσα τοὺς πόρους, αὐξάνει τὴν αἰσθητικότητα τοῦ νευρικοῦ συστήματος· ὅθεν καὶ ἀπὸ τὰς πλέον ἐλαφρὰς ἐντυπώσεις προέρχονται εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν αἰσθήματα δυνατώτερα καὶ ζωπρότερα· ὀρηκτικὴ μετάβασις ἀπὸ αἰσθημα εἰς αἰσθημα, ὀρεξις ὀλίγη, μεγάλη δὲ κλίσις εἰς τὰς ναρκωτικὰς καὶ εὐώδεις οὐσίας, ἐνθουσιασμός πρὸς τὴν μουσικὴν, πρὸς τὸν χορὸν, καὶ πρὸς πάντα τὰ διεγείροντα ἰσχυρῶς τὴν αἰσθησιν, ῥοπή πρὸς τὰς ὑπερβολὰς καὶ πρὸς τὰ παράδοξα· καὶ ἐντεῦθεν ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς προτέρημα εἰς τὴν ῥητορείαν, εἰς τὴν ποίησιν, καὶ γενικῶς, εἰς τὰς τέχνας τῆς φαντασίας.

Εἰς δὲ τοὺς ἀρκτικοὺς τὸ ψῦχος ῥυτιδώνει τὸ δέρμα, ἀμβλύνει τὴν ἀφῆν, καὶ τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσον παχύτερα εἶναι τὰ ὄργανα. Οἱ κάτοικοι τῶν παγωμένων κλιμάτων δὲν εἶναι δεκτικοὶ πολλῶν συγχρόνων ἐντυπώσεων, καὶ δυσκίως μεταβαίνουν ἀφ' ἑνὸς εἰς ἄλλο αἰσθημα. Διὰ νὰ ἐρεδισθῶσι, χρειάζονται δυνατώτερα καὶ ἀφθονώτερα κεντιστικά. Ἡ ἀπάθεια αὕτη τοῦ νευρικοῦ συστήματος κατασταίνει ἐκείνους τοὺς λαοὺς σχεδὸν ἀδιαφόρους καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ εἰς τοὺς φυσικοὺς πόνους.

Σημειωτέον ὁμως ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης ἐλαττώνει τὴν αἰσθητικότητα τοῦ νευρικοῦ συστήματος, καθὼς καὶ τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος. —ΦΙΛΟΣ. ΒΑΜΒΑ.

Αυσιμελοῦς Βάχχου καὶ λυσιμελοῦς Ἀφροδίτης
Γεννᾶται θυγάτηρ λυσιμελῆς ποδάγρα.

Ναυηγοῦ τάφος εἰμί· σὺ δὲ πλέε· καὶ γὰρ ὅθ' ἡμεῖς
Ὀλλύμεθ', αἱ λοιπαὶ νῆες ἐποντοπόρου.